

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveča«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frankopanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Neprankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačujejo list z ilustracijami. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok posebej. Poln. šek. rač. 11.153. Telefon 45-86

Imperativ časa

»Živčna vojna!« To dejstvo se vleče kot strupeni plini po Evropi ter zastruplja in onemogoča mirno in preudarno presojo položaja tudi pri nas, po mestih in vaseh, med vsemi sloji slovenskega naroda.

Kljub temu, da se tudi po našem časopisu posveča temu dejstvu vsa potrebna pozornost, da vrše naši novinarji z vso prodorno zavednostjo nujno delo pojasnjevanja in navajanja na kritično presojanje dogodkov, moramo s skrbjo ugotoviti žalostno resnico, da pisana beseda sama ne more postaviti proti navalu živčne vojne dovolj trdnega jezga.

Temu nezadostnemu učinkovanju javnega tiska morajo z vzgledom osebnega stoličnega miru in z vzpodbudno besedo priskočiti na pomoč vsi, ki so po svojem položaju dolžni stati v vrtincu razburjenja in hlastanja, močito in hladnokrvno, v pozni preudarnega kapitana, ki s svojo nepremakljivo zbranostjo izžareva v okolico pokoj in samo zaupanje.

In zopet smo učitelji tisti stan, ki se zaveda in se mora zavedati, kakšna naloga mu pripada v tem oziru danes ta dan. Zavedamo se, da je to potrebno, da je to življenjsko potrebno, in zato bomo storili svojo narodno dolžnost.

Kaj zahteva trenutna stvarnost od slovenskega inteligenta?

Predvsem da ohrani sam mirno kri ter da presoja položaj samostojno. To ni vedno lahko, a je krvavo potrebno in zato moramo stremiti po tem, da se ob vsaki priliki in z vso energijo upremo vsem podtalnim šušljanjem in govoricam, ki prav zaradi težke kontroliranosti zanašajo malodušje in zbežnost v široke ljudske plasti. Čudno, a resnično je to, da se tako šušljanje tem rajši veruje, čim bolj nemogoče in fantastično je. To je — hvala Bogu — tudi njegova najšibkejša in najranljivejša stran, kajti kjer koli obstoja resna razuma, podvrči slične fantazmagorije resni razumski analizi, pokaže se takoj na dlani njihova nevzdržnost in nesmiselnost. Gorje nastane šele tedaj, če nasedajo takim govoricam intelektualci med narodom ter jim s svojo neodgovorno in razumnika nevedno naivnostjo podaljšujejo okužujočo eksisten-co ter jim s svojim pristankom dajejo videz avtoritativnosti, ki jim v nikakem primeru ne pripada. Čim večja bi bila nevarnost, tem odgovornejša je mesto, ki ga zavzema inteligenca v narodnem občestvu. So momenti v zgodovini ljudstev, ki se dajo srečno prebresti in premagati le z brezpozorno voljo, vztrajati na svojem mestu v borbi za cilje, ki so nam vsem življenjske važnosti in brez katerih lahko smrtnonevarno kompromitiramo bodočnost svojega naroda. Vsako omahovanje in vdajanje navalom malodušja in obupavanja pomeni lahko začetek žalostnega konca.

Ne prezirimo važnega psihološkega dejstva, da se oprime fantastičnega šušljanja predvsem tisti, ki mu duša drhti in plašnem pričakovanju nepoznanih težkih dogodkov, čigar individualna in narodna samozavest ni bila nikdar fundirana s sistematično vzgojo, ter človek, ki zaradi svoje pomanjkljive socialne in politične izobrazbe nima nikakega pravega kriterija o možnem in nemogućem.

Taki ljudje vam širijo nevarne govorice pod silo teženja, prilagoditi zunanjo stvarnost svoji notranji neuravnovesenosti ter doseči na tak samoprevaren način neko potrebno harmonijo svojega obupnega razpoloženja.

Miren, stvaren in samozavesten nastop napram takim razširjevalcem fantastičnih šušljanj bo ustvaril takoj tisti najnujnejši predpogoj, brez katerega je pobijanje takih govoric docela brezuspešno.

To nalogo vršijo učinkovito lahko samo ljudje, v katere ima narod zaupanje, da so zmožni po svojih moralnih in intelektualnih kvalitetah presojski položaj stvarneje in za splošno dobrobit smotrnejše.

Zato nastaja tudi za nas učiteljstvo prav iz teh važnih razlogov neodklonljiv imperativ momenta, da podpremo s svojo avtoriteto vse, ki iščejo celo na tak paradoksalen način tolažbe in miru v dnevih, ko jim drhteča duša išče tolažnika, ki bi odvrnil od njih teže in bridkost današnje ure.

Storili bomo to, ker je danes to naša najaktualnejša dolžnost in ker bi usode polne opustitve te dolžnosti mogoče nikdar več ne mogli popraviti.

Jugoslovansko učiteljsko udruženje — narodnim učiteljem

Čas, v katerem živimo, nam narekuje opustiti vse osebne zadeve in nesoglasja in se posvetiti svoji prvi dolžnosti: delu za narodno solidarnost, za dviganje zaupanja in optimizma med našim ljudstvom, kajti na tem sta zgrajeni naša svoboda in naša svobodna država.

Narodni učitelji, po tradiciji povezani s tistimi učiteljskimi generacijami, ki so v naši najmučnejši, a obenem najslavnejši zgodovini pokazali svetel vzgled v službi za svobodo in svobodno državo, bodo v sedanjem trenutku zastavili vse svoje moči, da se povsod in v vseh okoliščinah dvigne do najvišje stopnje duh narodne solidarnosti in odločne volje žrtvovati, če bo treba, prav vse za obrambo domovine.

Kot budni stražarji na braniku nacionalnih interesov opuščamo v tem trenutku vsa notranja nasprotstva, v kolikor obstojajo, ter se posvetimo izključno svoji narodni in patriotski dolžnosti, a ne samo kot pomočniki, temveč za vzgled kot prednjaki pri vseh stremiljenjih, ki jim je smoter obramba naše svobode in duhovna okrepitev našega naroda.

Osrednje vodstvo Jugoslovanskega učiteljskega udruženja je prepričano, da je v tem trenutku samo tolača čustev in razpoloženja vsega narodnega učiteljstva drage nam domovine, ko poziva vse narodne učitelje, da vse svoje akcije in delovanje dvignejo na višino današnjih potreb in razmer in da prenehajo z vsem delom na vprašanih, ki se rešujejo samo v rednih razmerah.

Narodnim učiteljicam, katerih pomen je v današnjih trenutkih neizrečno velik in ogromne nacionalne važnosti, posebno priporočamo, da se ne glede na okoliščine stavijo na razpolago za potrebe in naloge, ki jim jih narod poveri, še posebej da skrbje za delo v zvezi z zaščito otrok in z delom pri Rdečem križu.

Kakor so predvojnne in vojne generacije narodnih učiteljev v preteklosti napisale najlepše strani zgodovine v legendarni službi borbe za našo nacionalno svobodo in neodvisnost, naj sedanje učiteljske generacije v ničemer ne zaostajajo. V spodbudo naj imajo vedno pred očmi dejstvo, da je prvo Karadordevo zvezdo dobil narodni učitelj.

Naša draga domovina, vsa prežeta z željo živeti v miru in svobodi, naj v polni meri računa s požrtvovalnostjo narodnih učiteljev in naj bo prepričana, da bodo ti dali zanja vse, nje pa ne bodo žrtvovali za nobeno ceno.

Iz seje izvršnega odbora JUU od 17. maja 1940.

Predsednik:
Ivan Dimnik s. r.

Tajnik:
Milinko Lazić s. r.

In zopet draginja

V času, ko divja okoli nas največja borba vseh časov, borba, ki briše z brezobzirnostjo države z zemljevidov, v času, ko propadajo moralne in etične vrednote, ko se je spremenil družabni red in vseh svojih temeljev, imamo tudi v naši državi mogočnega sovražnika in napadalca — draginjo. Cene rastejo kakor živo srebro na poletnem soncu, ž njim raste naša skrb za sedanost in bodočnost. Najžalostnejše je dejstvo, da se višajo cene prav onim življenjskim potrebščinam, ki so človeku neobhodno potrebne in najnujnejše za njegov življenjski obstoj.

Iz poročila društva narodov, ki je izdalo zanimive številke o podražitvi življenja od začetka druge svetovne vojne, smo zvedeli, da je v svetovni draginski tekmi zasedla drugo mesto — Jugoslavija. Še pred kratkim je bila za Kitajsko in Romunijo na drugem mestu, a je sedaj prehitela že Romunijo. Tako je sedaj naša država takoj za Kitajsko, kjer se je podražilo življenje zaradi triletnih vojn za 126 odstotkov. Za nas je predvsem zanimivo, da imajo naše sosede mnogo nižje odstotke, tako na primer Grčija in Madžarska le 4 %, v državah okoli vojskujočih se držav, n. pr. v Švici 6 %, Belgiji in Norveški 8 %, Švedski 10 % in celo vojskujoča se Anglija le 14 %, dočim je v drugih državah beležiti le majhen porast cen, tako v Zedinjenih državah 1 %, Kanadi 2 %, Japonski 16 % itd. V Jugoslaviji so v zadnjem času poskočile cene od 26 % kar na 34 % in vendar smo v istem položaju, ako še ne v težjem kakor Grčija in Madžarska, pa tudi v vojni še ne sodelujemo. Draginja ubira pri nas svojo pot nemoteno navzgor, nihče nima moči, da bi jo ustavil.

Sama hrana je bila letos meseca januarja za 21,48 % dražja kakor meseca avgusta lanskega leta, februarja za 30,04 %, marca za 30,89 % in aprila za 34,41 %. Najbolj sta se podražili obleka in obutev, od lanskega avgusta do januarja za 25,88 %, februarja za 39,09 %, marca za 42,46 % in aprila za 46,89 %. Podražilo se je tudi kurivo, v sami Sloveniji mnogo bolj kakor drugod. Tako so bila zlasti bukova drva meseca aprila za 75 % dražja kakor avgusta lanskega leta.

Ako so se podražile življenjske potrebščine, so se povečali tudi življenjski stroški. Kakor javlja socialna statistična revija »Indeks«, ki izhaja v Zagrebu (gornji podatki o podražitvi hrane so njeni), izvedemo, da so se povečali življenjski stroški do 30. aprila t. l. v primeri z lanskim avgustom za 29,13 %. Meseca oktobra so bili za 3,77 % višji kakor avgusta, novembra že 13,64 %, decembra 13,88 %, letošnjega januarja 16,77 %, februarja 24,39 %, marca 26,5 % in aprila 29,13 %.

Ista revija prinaša tudi zanimive številke o povišanju eksistenčnega minimuma za samskega delavca, ki je znašal letošnjega januarja 799,87, februarja 850, marca 863,70 in aprila 881,08 dinarjev. Če bi te številke pri-

merjali s stanom z višjimi potrebami, bi dosegli višje številke. Že skoki v zadnjih štirih mesecih očitujejo občuten porast cen najnujnejšim življenjskim potrebščinam.

V naši državi stoji naša banovina glede draginje na prvem mestu in Slovenci bi morali že iz lastnega interesa v prvi vrsti organizirati sistematični boj proti draginji. Zakaj pa so v bližnji Hrvatski na podlagi oblastnih uredb lahko ukrenili marsikaj, kar se pri nas ni zgodilo.

Proti draginji je izšla cela vrsta različnih ukrepov in uredb, njihov učinek pa je, kakor občutimo na lastni koži, ničev. Tudi vsi protidraginski odbori ne bodo pomagali, dokler ne bo prave in smotrne protidraginske akcije! Edini uspeh uredbe o kontroli cen je ta, da se cene sedaj zvišujejo z dovoljenjem oblasti, kar pa za konsumente nima nobene praktične vrednosti, ker je vseeno, kdo nam cene viša: oblast ali trgovci oz. karteli. Draginja bi se morala zavezati vsekakor pri njenem izviru — kartelih, in od protidraginskih določil se ne bi smeli izločiti poljedelski proizvodi. Skoraj vsi karteli so v tujih rokah in tako tuji ljudje sijajno žive na račun našega trpljenja. »Trgovski list« je zapisal pred kratkim tole: »Tribut, ki ga plačujemo tujcem, je tako visok, da nam nikdar nič ne ostane. Vsa naša beda izvira iz tega tributa« in dalje »Odpraviti ta tribut, napraviti konec izkoriščanju našega ljudstva, to bi morala biti prva zahteva vseh strank in Jugoslavija bi doživela oni polet, o katerem so sanjali oni, ki so dali zanj svoje življenje.«

Ker nimamo sistematične in dosledne borbe proti draginji, ni nič čudnega, da vidimo v praktičnem življenju take neskladnosti, ki dovoljujejo na eni strani višanje cen, na drugi strani pa grožnje z občutnimi kaznimi za vsak dvig cen. Tako pa lahko mirne vesti pribijemo, da je med nevtralnimi državami Jugoslavija ona, ki nosi draginski rekord, dasiravno je ena najbogatejših dežel v Evropi. Naša država je tako bogata, da različni ukrepi proti draginji niso potrebni, ako bi prizadeti imeli le količak vesti. Vsak protidraginski ukrep sproži plaz komentarjev in debat, kakor se je to zgodilo ob objavi uredbe o uvedbi dveh brezmesnih dnevo v tednu. V agrarni državi s tako razvito živonorejo se kaj takega čudno sliši, pa bi to že prestali, ako meso ne bi imelo tako visoke cene in ako se ne bi dražilo. Uredba o uvedbi dveh brezmesnih dnevo v tednu so posledica prevleke izvoza, kakor ima vsa draginja tudi v tem svoj izvor.

Težkih posledic sedanje draginje za narodove življenjske sile je spoznala oblast, ko je izdala različne protidraginske ukrepe in zadnji teden uredbo o pošiljanju brezvestnih špekulantov na prisilno bivanje in prisilno delo. Oblast je s tem pripoznala nevzdržnost trenutnih življenjskih prilik, uvideti bi pa morala tudi potrebo organizirane in sistema-

tične protidraginske akcije, ker se bodo še vedno našli ljudje, ki bodo še nadalje dobro živeli ob izmožgavanju našega naroda. Za vsakega takega brezvestneža, ki napravi narodu in državi toliko škode, naj bi se določila eksemplarična kazen, pa čeprav bi jo vzeli iz srednjega veka, ker živimo v zelo resnih časih in ko moramo svojemu narodu ohraniti zdrave vse njegove fizične in moralne sile ter ga pripraviti za vsak primer. Draginja pa vse te sile zelo ograža, zato bi jo bilo treba zatreti z vsemi razpoložljivimi sredstvi.

Če so se podražile življenjske potrebščine, se morajo povišati tudi naši prejemki, ker le s tako skladnostjo bi prizanesli delavcu in uradniku s težkočami, ki jih draginja nosi s seboj in ker je vsako drugačno postopanje in tolmačenje škodljivo za posameznika, družino, narod in državo. V času, ko mora biti narod strnjen v nerazdružljivo celoto, prežet ene misli in enega hotenja, so vsi taki poizkusi prenevarni, ker je vsekakor tudi notranja fronta potrebna največje pozornosti.

Narodova moralna pripravljenost

Mali narod čuti v težkih dneh še posebno svojo majhnost. Ljudje so kakor preštet, in drug za drugega skoraj vemo, kako misli, čuti in kako bi se obnašal, ako bi ga zadela katera nesreča. Vidni so junaki, poznamo cagavce, na oči padajo človeku malodušneži in plašljivci, znani so renegati in izdajalci — vse tako zvano narodno občestvo je kakor na dlani. V težkih dneh opazimo marsikaj, česar inače ne bi mogli zaslediti, ob majhnosti pa so posebno vidni veliki grehi, ki so jih uprizarjali skozi večjo ali krajšo dobo nad narodničem mali in veliki pastirji, ki so gonili svoje črede in čredice v obljubljeni, a nikoli doseženi Kanaan, pri tem pa vsak po svoje govorili, učili, dvigali in vzgajali svoj narod. Zasedujoč osebne koristi, kar je pri malem narodu in malih voditeljih skoraj pravilo, je marsikdo vsejal ljuliko, plevel, da jasna misel nikoli ni mogla do svojega popolnega izraza.

Ako nas je čas presenetil, je to le znak, da se pri Slovencih vedno nekaj zamudi; ako nas je našel pripravljen, pa smo dokazali svojo narodno in politično zrelost, samozavest, ki je gonilna sila optimizma in vere v bodočnost. Vse je mogoče, tudi da mnogi posamezniki padejo; toda naroda, če je pripravljen in utrjen, ni mogoče uničiti!

Danes nima pomena, da bi drug drugemu očitovali grehe preteklosti. Zadostno je njih spoznanje. Zadosti je, da vidimo, kako je. Vendar je malodušnost odveč. Čeprav rodi lahko nasilje nad malim narodom strašne krvave posledice, ne bi smel nihče izgubiti vere v narod, če je prepričan, da so njegove njive zorane. Zato za male narode ni toliko važna fizična moč, temveč moralna pripravljenost, pozitivna vzgoja in izobrazba in globoko državljansko čustvovanje.

Sola se je preteklo dobo mnogo trudila za ta ideal. Toda tu imamo tudi primer, česa v bodočnosti ne smemo zanemarjati. Velike važnosti je uma svetli meč!

P.

Slovenski mali prepirčki

Okrog nas divja strašna vojna vihra in ves svet čaka v negotovosti, kakšen bo konec. Belo pleme je v pokoljih, kakršnih svet še ni videl. Najmodernejša orožja sekajo globoko brazdo v knjigo zgodovine, in po tej brazdi teče že mesece dobra kri tisočev in tisočev, ki z življenjem oblikujejo novi družbeni red. Da je vse to le uvod v novi družbeni red, ni mogoče dvomiti. Ali pa je vojna, ki nastaja, obenem tudi polom belega plemena, tako rekoč smrt Evrope, ki je danes vladarica skoraj

Dosebina:

Imperativ časa.
Jugoslovansko učiteljsko udruženje — narodnim učiteljem.
In zopet draginja.
Narodova moralna pripravljenost.
Slovenski mali prepirčki.
Razpis službenih mest.
Ob razpisu učiteljskih mest.
Borba proti tuberkulozi.
Strokovni gospodarski tečaj.
Kmečke fante v kmetijske šole.
UČITELJI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV POLOŽAJ: Dragi tovariši uredniki!
Splošne vesti. — Osebne zadeve. — Kaj vse pišejo. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor. — Naša gospodarska organizacija. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU.